

SPECII ȘI SOIURI DE CRIZANTEME DIN COLECȚIA GRĂDINII BOTANICE DIN IAȘI

PROFIRA VIDRAȘCU*

Key words: Chrysanthemum collection

Abstract: The complexity of the Chrysanthemum collection of the Botanical Garden of Iassy has been described.

The following aspects have been evidenced:

- from the 26 spontaneous species of Chrysanthemum grown in this culture, 14 species were cultivated in Romania for the first time;
- the selection and improvement of new sorts of *Chrysanthemum morifolium* Ramat. have been also discussed. In the collection, 118 new elites of chrysanthemums have been included; seven of them being approved by Romanian Commission for testing of new hybrids and they have been given Romanian names;
- it is also worthy to mention that some species of chrysanthemums of the collection are preserved for more than 250 years.

Genul *Chrysanthemum* L. cuprinde 150-200 specii, majoritatea indigene în Europa și regiunea mediteraneeană până în India. Un număr apreciabil [8, 9, 10] și două specii [9] în Africa de Sud, 20 specii în zonele Himalaia până în Tibet, China și Japonia, circa 12 specii în Insulele Canare și 7 specii în America de Nord.

Crizantele au fost introduse în cultură în China, în urmă cu aproximativ 2500 de ani.

A doua țară de cultură a crizantemelor a fost Japonia, unde crizantele au ajuns prin filieră coreeană în anul 386 î.e.n.

Rezultatele culturii și ameliorării au fost atât de originale, încât la sfârșitul veacului al VIII-lea, crizantema devine emblema națională a țării, fiind redată pe stema Japoniei, de unde și numele de țara crizantemelor.

În Europa, crizantele sunt aduse prin anul 1608, respectiv 1688 din Japonia în Olanda, dar nu supraviețuiesc.

Se apreciază că în culturile europene crizantema prinde rădăcini durabile, începând cu anul 1789, când au fost aduse din China în Franța (în Marsilia) de către negustorul Blanchart.

În anul 1861 crizantele se introduc din Japonia în Anglia. De fapt acum apare crizantema în floricultura mondială și este recunoscută ca o cultură principală în producția floricolă.

La baza selecției și hibridării soiurilor europene au stat soiurile aparținând speciilor *Chrysanthemum indicum* L. și *Chrysanthemum morifolium* Ramat., originare din China și Japonia, și care au fost introduse în Europa prin filiera amintită.

În România crizantele sunt semnalate în jurul anului 1750, dovadă fiind prezența lor în folclorul românesc din timpurile vechi.

Colecția Grădinii Botanice din Iași cuprinde un număr de 500 taxoni după cum urmează:

- 26 specii de crizanteme cu origini foarte diferite din care 14 specii sunt pentru prima dată descrise și luate în cultură în țara noastră (Tabelul I);
- 474 soiuri de crizanteme aparținând speciilor *Chrysanthemum morifolium* Ramat. (392 soiuri), *Ch. indicum* L. (70 de soiuri) și *Ch. maximum* Ramat. (12 soiuri).

În cadrul soiurilor aparținând speciei *Chrysanthemum morifolium* Ramat, 118 taxoni sunt obținuți în condițiile climatice ale Grădinii Botanice din Iași.

Obținerea celor 118 taxoni s-a făcut prin metode de selecție și hibridare.

În perioada anilor 1993-1998 au fost înscrise la Comisia pentru testarea și omologarea soiurilor din România 32 de elite ale genului. Din cele 32 elite propuse pentru omologare, au primit aviz favorabil numai 28 de elite, care au întrunit nota maximă la indicii biologici analizați (forma și coloritul inflorescenței, productivitatea, rezistența la boli și dăunători etc.), elite omologate deja sau în curs de omologare, obținând statutul de soiuri noi cu denumiri românești (Tabelul III).

7 elite sunt deja omologate și au fost înscrise începând cu anul 1998 în lista oficială a soiurilor și hibridilor de plante din România.

În colecție se întâlnesc unele din primele soiuri de crizanteme intrate în România acum 250 ani (Tabelul II).

Concluzii

1. În sectorul Ornamental al Grădinii Botanice din Iași este înființată cea mai mare colecție de specii și soiuri de crizanteme din țară - unele fiind unicat;
2. Am obținut prin metode de selecție și hibridare 134 soiuri noi de crizanteme cu valoare ornamentală deosebită, din care 31 de soiuri au fost propuse pentru omologare.
3. S-a introdus în cultură pentru prima dată în România, din anul 1989, specia *Chrysanthemum indicum* L. - forma spontană.

Bibliografie

1. Hegi G., 1931 - Illustrierte Flora von. Mittel - Europa, Band. VI-2, München;
2. Ohwi J., 1965 - *Flora of Japan*, Smithsonian Institution Washington D.C.;
3. Toma C., Catuneanu Daniela, Vidrașcu Profira, Toniuc Angela, 1985 - Date de ordin histo-anatomic, referitoare la unele soiuri de crizanteme (*Chrysanthemum morifolium*), An. șt. Univ. Iași, s. II-a, Biol., t. XXXI
4. Vidrașcu Profira, Toniuc Angela, Toma C., Cătuneanu Daniela, 1985 - Date de ordin morfo-biometric referitoare la organele aeriene ale unor soiuri de crizanteme (*Chrysanthemum morifolium* Ramat., din colecția G.B. Iași), An. șt. Univ. Iași, s. II-a Biol., t. XXXI, Iași;
5. Vidrașcu Profira, 1986 - Crizantemele - flori pentru toate anotimpurile. Cercet. agr. în Moldova, anul XIX vol. 2, Iași;
6. Vidrașcu Profira, 1990 - Specii de crizanteme recent introduse în colecția Grădinii Botanice Iași, Cercet. agr. în Moldova, anul XXIII, vol 2, Iași;
7. Vidrașcu Profira, Teodorescu Georgeta, 1993 - *Crizantema*, Ed. Ceres, București;
8. X X X, 1964 - Flora R.P.R., vol. IX, Ed. Acad. R.P.R.;
9. X X X, 1976 - Flora Europaea, vol. IV - Tutin T.G. et colab., Cambridge;
10. X X X, 1961 - Flora U.R.S.S., vol 26. Acad. șt. a U.R.S.S., Leningrad;
11. X X X, 1976 - Hrisantemî v Moldavii, Kisinev.

TABELUL I
Specii de crizanteme luate în cultură, în Grădina Botanică din Iași

Specia luată în cultură	Originea	Secția unde se încadrează	Apartenența soiurilor existente pe specii
Specii anuale			
<i>Chrysanthemum carinatum</i> Schaub.	Africa de Nord	Ismelia (Cass.) DC.	-
<i>Chrysanthemum coronarium</i> L.	Reg. medit.	Pinardia (Cass.) DC.	-
* <i>Chrysanthemum</i> x <i>spectabile</i> (Lilja) Arvid. (<i>C. carinatum</i> x <i>C. coronarium</i>)	Maroc	Pinardia (Cass.) DC.	-
* <i>Chrysanthemum multicaule</i> Desf.	Algeria	Pinardia (Cass.) DC.	-
* <i>Chrysanthemum nivellei</i> Braun-Blonq	Maroc	Pinardia (Cass.) DC.	-
* <i>Chrysanthemum paludosum</i> Poiret. (<i>L. paludosum</i> (Poiret.) Bonnetat Barratte	Africa de Nord	Pinardia (Cass.) DC.	-
Specii perene			
<i>Chrysanthemum coccineum</i> Willd. (<i>C. roseum</i> Adam; <i>Pyr. carneum</i> M.B.)	Caucaz	Pyrethrum Gaud.	-
<i>Chrysanthemum corymbosum</i> L. (<i>Pyr. corymbosum</i> Sehrank; <i>Tanacetum corymbosum</i> Sch.)	Europa centrală și de sud	Pyrethrum Gaud.	-
* <i>Chrysanthemum frutescens</i> L. (<i>Anthemis frutescens</i> L.)	Insulele Canare	Pyrethrum Gaud.	-
* <i>Chrysanthemum huronense</i> (Nutt.) Hulter.	Regiunea mediteraneană	Pyrethrum Gaud.	-
* <i>Chrysanthemum indicum</i> L. (<i>Ch. japoicum</i> Thunb.)	India, China, Japonia	Pyrethrum Gaud.	70
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i> L. (<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.)	Europa	Pyrethrum Gaud	-
<i>Chrysanthemum macrophyllum</i> Waldst et Kit. (<i>Gymnocline macrophylla</i> Bluff. et Tingerh.)	Carpații sudici, Alpii de SE, Balcani, Asia Mică, Caucaz	Gymnocline (Cass.) Hoffm.	-
<i>Chrysanthemum maximum</i> Ram. (<i>Leucanthemum maximum</i> (Ram.) DC.)	Pirinei	Pyrethrum	12
* <i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat. (<i>C. sinense</i> Sabine.)	China	Argiran-Sthemum Webb.	346
* <i>Chrysanthemum nankingense</i> Hand-Mazz	China	Pyrethrum Gaud	-
* <i>Chrysanthemum nipponicum</i> Trouch. ex Maxim (Spreng)	Japonia	Pyrethrum Gaud	-

Chrysanthemum parthenium (L.) Beruh. (Matricaria parthenium L.; M. parthenoides (Desf.) hort.; M. capensis hort.; M. eximia hort.)	Europa centrală și de sud, Asia Mică	"	-
Chrysanthemum serotinum L. (C. uliginosum Pens., Pyrethrum uliginosum W. et K., Tanacetum serotinum Schultz-Bip., Leucanthemum serotina (L.) Tzvel.)	Balkanii de est, URSS -SV	"	-
*Chrysanthemum tianschanicum Kraschen	regiunea mediteraneeană	"	-
*Chrysanthemum yezoense Mackawa (C. arctium ssp. mackawarum Kitam.)	Japonia	"	-
*Chrysanthemum weyrichii (Maxim.) Myabe	Japonia	"	-
Chrysanthemum vulgare (L.) Benth. (Tanacetum vulgare L.)	Europa, Asia de V	Tanacetum	-
*Chrysanthemum zawadskii Herbrich.	Alasca, Japonia, China de N	Pyrethrum	-
Tanacetum balsamita L. (Ch. balsamita L.)	Asia de SV	Pyrethrum	-
Tanacetum cinerariifolium (Trev.) Schultz-Bip. (Pyrethrum cinerariifolia Trev.)	Balcani	Tanacetum	-

TABELUL II
Soiuri de crizanteme vechi, unele semnalate în România acum 250 de ani

Denumirea soiului	Specia de crizanteme la care aparține	Originea selecție	Comportamentul în colecția G.B. Iași
L'Africaine	Chrysanthemum morifolium Ramat.	-	soi târziu
Balcombe Perfection	Chrysanthemum morifolium Ramat.	englezească	soi târziu
Chrysanthemiste Montigny	Chrysanthemum morifolium Ramat.	franțuzească	soi foarte târziu
Chrysanthemiste Remy	Chrysanthemum morifolium Ramat.	franțuzească	soi foarte târziu
Compte Torinelli	Chrysanthemum morifolium Ramat.	franțuzească	soi foarte târziu
Diplomate	Chrysanthemum morifolium Ramat.	englezească	soi timpuriu
Diplomate rose	Chrysanthemum morifolium Ramat.	englezească	soi timpuriu
Denil Louis Barthou	Chrysanthemum morifolium Ramat.	franțuzească	soi târziu
Duchesse d'Orleans	Chrysanthemum morifolium Ramat.	franțuzească	soi timpuriu
Demur	Chrysanthemum morifolium Ramat.	-	soi târziu
Dragon	Chrysanthemum morifolium Ramat.	-	soi târziu
Elmonton	Chrysanthemum morifolium Ramat.	-	soi timpuriu

Eole	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	-	soi târziu
Egypton	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	-	soi târziu
Fred Shoemithe	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	englezească	soi târziu
Golden Fred Shoemithe	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	englezească	soi târziu
Indianapolis white	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	americană	soi timpuriu
Indianapolis yellow	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	americană	soi timpuriu
Jak Star	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	englezească	soi foarte târziu
La France	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
La Cagouille	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
Mad. Caillebotte	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
Mad. Meullenaire	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
Marechal Foch	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
Prince de Monaco	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi timpuriu
Purpurine	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi timpuriu
Pink Champagne	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	-	soi foarte târziu
Pink Turner	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi foarte târziu
Princesse	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	-	soi foarte târziu
Princesse Amvgard	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	-	soi foarte târziu
Orchide Beauty	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	englezească	soi foarte târziu
Rayonnate del perfecta alba	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi timpuriu
R. soleil	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi timpuriu
R. tandre	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi timpuriu
Roi des Violettes	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi timpuriu
Yellow Turner	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
William Turner	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	franceză	soi târziu
White Marble	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	englezească	soi foarte târziu
Fairy	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	englezească	soi foarte timpuriu
La Pluie d'Argent	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	franceză	soi timpuriu
La Pluie d'or	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	franceză	soi timpuriu
Lilac Bouquet	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	englezească	soi foarte târziu
Melody	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	franceză	soi foarte timpuriu
Mosquito	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	englezească	timpuriu
Yellow Bouquet	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	"	târziu
Rose Bouquet	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	"	"
White Bouquet	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	englezească	"

TABELUL III
 Soiuri noi de crizanteme din specia *Chrysanthemum morifolium* Ramat.
 obținute în Grădina Botanică Iași

Nr. elitei înscris la CIOS	Denumire a ce i se va acorda	Forma inflorescenței	Culoarea	Genitorii (soiurile) care au contribuit și metoda aplicată	Rezistența		Avizul dat de CSIOS București
					la boli	la dăunători	
68	Tamara	simplă	oranj-teracot	hibride între soiurile Arjan-tata cu soiul Orchide Beauty-mamă	F.R.	F.R.	în curs de omologare
109	'Olimpia?	involtă	teracot-grena	hibridare între soiurile Alec Bedser-tată cu soiul L'Africaine-mamă	F.R.	F.R.	omologat
220	Orizont	simple	alb	selecția unei variații mugurale din soiul Nimbo	F.R.	F.R.	în curs de omologare
309	Romica	semi- involtă	lila închis	hibridare între soiurile Hurricane-tata cu soiul Magnolia purpur-mamă	F.R.	F.R.	în curs de omologare
318	Andra	anemonă	roz-carmin sdefat	selecție și polenizare indirectă a soiului Autumn Cardinal	F.R.	F.R.	omologat
319	Simona	anemonă	roz cu striuri carmin și baza albă	selecție și polenizare indirectă a soiului Nivalachs	F.R.	R.	în curs de omologare
332	Diana	involtă	roz cald strălucitor	selecție și polenizare indirectă a soiului Milestone	F.R.	F.R.	omologat
341	Mary	simplă	grena intensă	selecție și polenizare indirectă a soiului Milestone Roth	F.R.	F.R.	în curs de omologare
343	Ruxandra	anemonă	mov	selecție și polenizare indirectă a soiului Milestone Roth	F.R.	R.	-
353	Asfințit	simplă	grena-carmin	selecție și polenizare indirectă a soiului Sterling (soi parfumat)	F.R.	F.R.	în curs de omologare
357	Profira	anemonă	grena-intensă	selecție și polenizare indirectă a soiului Han-rburg	F.R.	F.R.	omologat

358	Rodica	anemonă	roz-lila	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	F.R.	-
361	Anica	involtă	galben-citron strălucitor	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	F.R.	în curs de omologare
362	Iulia	anemonă-LIB.	roz-somon	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	F.R.	omologat
364	Elena	involtă	roz-cald cu ușoară tentă de ciclamen	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	R.	în curs de omologare
365	Doinița	involtă	roz-carmin	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	F.R.	omologat
369	Minodora	anemonă	carmin intens	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	F.R.	în curs de omologare
371	Cătălina	anemonă	grens intens	selecție și polenizare indirectă a soiului Holiday rose	F.R.	F.R.	omologat
373	Olga	simplă	roz sidefat	selecție și polenizare indirectă a soiului Accent	F.R.	R.	în curs de omologare
374	Carmen	anemonă	carmin	selecție și polenizare indirectă a soiului Accent	F.R.	F.R.	în curs de omologare
376	Mihaela	simplă	roz intens	selecție și polenizare indirectă a soiului Accent	F.R.	F.R.	în curs de omologare
383	Zarea	simplă	oranj intens	selecție și polenizare indirectă a soiului Accent	F.R.	F.R.	în curs de omologare
389	Ilinca	simplă	roz cald	selecție și polenizare indirectă a soiului Bronze rose	F.R.	F.R.	-
391	Domnița nopții	simplă	carmin intens	selecție și polenizare indirectă a soiului Bronze rose	F.R.	F.R.	în curs de omologare
401	Silvia	simplă	galben pai	selecția și polenizare indirectă a soiului Impala	F.R.	F.R.	-
402	Oana	simplă	galben citron	selecția și polenizare indirectă a soiului Impala	F.R.	F.R.	în curs de omologare
404	Miha	anemonă	bicolor	selecția și polenizare indirectă a soiului Impala	F.R.	F.R.	în curs de omologare

406	Viorica	simplică	alb-crem	selecția și polenizare indirectă a soiului Impala	F.R.	F.R.	în curs de omologare
408	Frumoasa serelor	simplică	bicolor	selecția și polenizare indirectă a soiului Impala	F.R.	F.R.	în curs de omologare
410	Amalia	semiduble	carmin intens	selecția și polenizare indirectă a soiului Impala	F.R.	F.R.	-
411	Gloria	anemone	roz sidefat	selecție și polenizare indirectă a soiului Rayonante soleil (soi parfumat)	F.R.	F.R.	-
126	Dr. Vidrașcu	involtă	carmin-lila	selecția variației mugurale din Dr. Rouge	F.R.	F.R.	în curs de omologare